

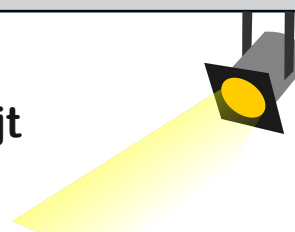

- Driemaandelijks contactblad 35ste jaargang nr. 2 (april – mei – juni 2023)
- Afgiftekantoor: 9030 Mariakerke MAIL.
- Evangelie Levensnabij Rekeningnummer IBAN-nr. BE45 9795 3507 0189
- Contactadres redactie verantwoordelijke: Bart Pieters, Begijnhof 34, 8500 Kortrijk.
- Website: www.evangelielevensnabij.be
- P4A9034

--- INHOUD ---

Blz.2	Redactioneel
Blz.3	Vriend voor het leven: Pieter Delanoy over Oosterhuis
Blz.6	Zonder aarde geen hemel
Blz.8	Soms ben ik de weg kwijt
Blz.13	Wat is dat, levensnabij?
Blz.14	Onze oorlog en de Bijbel
Blz.16	Christen nooit op rust
Blz.17	Eenzaamheid
Blz. 19	Nederlandse karmeliet Kees Waaijman overleden
Blz. 20	Klein verhaal: schaamlapje
Blz. 22	Aankondiging Bijbels Leerhuis
Blz. 22	Het verhaal gaat door
Blz. 24	Rustpunt

In de kijker ....
Soms ben ik de weg kwijt
Fons Vandormael
blz.8

1. Redactioneel

Beste lezer,

Als ik dit schrijf houdt de zon het al wekenlang vol en bleef het al die tijd droog.

Het zorgt dat de boeren – eind mei – de laatste hand kunnen leggen aan het zaaien en planten om in het najaar te kunnen oogsten.

Geldt dit ook niet voor de artikels in dit nummer dat volgt op de extra editie naar aanleiding van de overlijdens van Huub Oosterhuis en Jacques Gaillot (nog na te lezen op www.evangelielevensnabij.be)?

Artikels die gedachten in ons hart, hersenen zaaien/planten en die leiden tot actie, nu of later, dichtbij of veraf. Ik wens het de wereld toe.

Huub Oosterhuis deed Pieter (en velen, heel velen) zingen en leven ‘en wij zullen opstaan, en wij zullen lachen en juichen en leven!’

In “**Soms ben ik even de weg kwijt**” filosofeert Fons tot hij twee sporen ontdekt die hem het meest aanspreken.

Oorlogsgeweld komt met Oekraïne dichtbij. Tegengeweld is veelal het antwoord. En vele Bijbelse verhalen puilen uit van geweld. Is pacifisme niet bijbels? Of moeten we onze oorlog met **de Bijbel** voeren ?

Het verhaal gaat door – overstijgt Vlaanderen – als we kritisch naar onze geschiedenis kijken en als volgelingen van Jezus het zout der aarde zijn. En zonder aarde geen hemel, geen nieuwe aarde.

Het klein verhaal vertelt over het schaamlapje en hoe warm omarmend echt wel hartverwarmend is.

Als christen ben je nooit op rust overpeinst Rob.

Veel inspirerend leesgenot en fijne zomer.

(Isabelle)

2. Vriend voor het leven:

Pieter Delanoy over Huub Oosterhuis

Oud-redactielid en columnist van dit tijdschrift Pieter Delanoy schreef, kort voor hij vader werd van dochter Aurelle, nog een bijdrage over wijlen Huub Oosterhuis die hij al heel zijn leven kent... Hoe dat zit, vertelt Pieter in dit artikel.

Sommige momenten blijven altijd bij, ergens gekoppeld aan een gebeurtenis of een plaats. Zo weet ik nog heel goed dat ik wiskunde had van Hubert op het moment dat er aangekondigd werd dat er vliegtuigen in de WTC-torens vlogen. Of dat de Belgen wonnen van Japan terwijl wij op een onooglijk kleine camping, midden in een zomerstorm, ons tentzeil probeerden te beschermen – op een boogscheut van de Mont Saint-Michel.

Zo stond ik met mijn leerlingen van het vierde middelbaar in de Saint Paul's Cathedral in Londen toen ik heel even op mijn gsm de tijd wilde checken. Vier berichten van mensen die ik maar via één iets aan elkaar kon koppelen. Ik opende er één van. 'Huub is op Pasen overleden'. Ik weet niet meer precies wat ik eerst voelde, maar ik weet wel nog dat het allemaal heel dubbel was. Eén van de leerlingen vroeg wat er scheelde – het moet zichtbaar geweest zijn – maar hoe aan hen uit te leggen wie Huub Oosterhuis was en vooral wat hij voor mij betekende. Misschien had ik het moeten doen zoals ik het hier wil doen: via enkele misschien vage maar voor mij veelbetekenende anekdotes.

ZOLANG ER MENSEN ZIJN OP AARDE

Eigenlijk ken ik Huub al heel m'n leven. Sterk om het zo te zeggen, maar eigenlijk is het wel zo. We groeiden op in Roeselare en 'kerkten' in de Sint-Jozefsparochie. De pastoor daar was een aimabel man, zo'n echte priester: warm, betrokken, inspirerend en een echt voorbeeld: Herman. Hij was misschien niet de grootste liturg – dat durf ik eigenlijk niet te zeggen want dat herinner ik me niet meer – maar we vierden in zijn missen. We vierden gemeenschap en moeten het meerdere keren gezongen hebben, het kerklied der kerkliederen: Zolang er mensen zijn op aarde, zolang de aarde vruchten heeft... Daar leerde ik het: om gemeenschap te vormen moet je de Bijbel vertalen naar het leven en zingen – zingen dat het een lieve lust is. Toen Herman met pensioen ging, kwam Stephan. Een ander soort herder, maar even goed. Deze keer wel een man die de taal van de liturgie opgegeten had en ervan hield. Daar kwamen de tafelgebeden en de sterke teksten van Huub. Ik leerde ze kennen en genoot ervan, zonder goed te weten wie die Huub was. Maar de ziel van de liturgie trilde en tilde me op, al zou ik dat pas vele jaren later – tijdens mijn seminarie-opleiding en ver erbuiten beseffen.

WIJ OVERNACHTEN IN ELKAARS SCHADUW

Mijn kot in Leuven in de illustere Schapenstraat had een plat dak. Zo eentje dat enkel maar bedoeld is voor brandoefeningen als er ooit eens iets zou gebeuren, maar eigenlijk verboden terrein is. Dat schreef het bordje ook aan het gammele trapladdertje dat de grens was tussen de bewoonde wereld en het uitzicht op de hemel, of op z'n minst op Leuven. Voor elke student een trigger om toch even naar boven te klauteren en nadien daar vele avonden door te brengen met mijmerende vrienden. Het was daar op dat platte dak dat we af en toe met een glas vol gerstenat droomden over de toekomst of kleine studentikoze plannen smeedden. Eén daarvan herinner ik me alsof het gisteren was. Op een verschaald bierkaartje schreven we woorden van Huub: "Wij overnachten in elkaars schaduw. Wij worden wakker van het eerste licht. Alsof iemand ons bij naam en toenaam heeft geroepen. Dan zal ik leven."... en we maakten gekke plannen om de nacht door te trekken en het eerste licht tegemoet te wandelen. Daar vertrokken we, vanuit de Schapenstraat – onze veilige denk- en uitvalsbasis – over de Oude Markt richting de Parkabdij en ver daar voorbij. Bij het krieken van de dag zagen we het ochtendgloren, gezellig naast elkaar op het gras – tijdens één van onze laatste Leuvendagen, met grote dromen en vooral veel beloftes of gewoon het idee dat toen als student echt alles kon.

DELF MIJN GEZICHT OP, MAAK MIJ MOOI

Het moet even voor die Leuven-periode zijn, toen ik nog in het seminarie zat. De priesteropleiding was voor mij een periode van tegenstellingen. Van zwaar institutionele professoren tot verlichte zielen, van kerkelijke doctrine tot de hartenklop van het leven. Daar in die priesteronderwijsinstelling merkte ik dat Huub voorstanders en tegenstanders had. Studenten en professoren die sloganmatig meededen aan het verketteren van Huub omwille van zijn standpunten en zijn levenswandel. O wee als je durfde een officiële tekst te vervangen door een poëtisch veel knapper vertaalde Bijbeltekst. Maar anderzijds leerde ik ook mensen kennen die leefden volgens Huubs visie, woorden en idealen. Ik liep stage bij Ignace Dewitte – een 75-jarige priester die in alle opzichten jonger was dan welke medestudent ook. Hij had Huub nog gekend in zijn periode van de studentenkerken. Ignace in Leuven, Huub in Amsterdam. Ze waren leeftijdsgenoten en vooral ook zielsverwanten. Beiden hadden ze een weltschmerz waarbij ze – ook al was het maar heel klein – nog geloofden in de kracht van de verandering: dat de Heilige Moeder de Kerk zich ooit wel zou aanpassen en hen zou verstaan. Aanstekelijk, al waren het vooral hun sociale betrokkenheid, hun oog voor de kleinsten en hun leven vanuit het evangelie – levensnabij – dat mij raakte en inspireerde. Ik leerde Huub zelf ook heel goed kennen in die periode. Achteraf gezien waren het meer dan privileges: om samen met hem te tafelen, in de ekklesia met hem te vieren of uit zijn mond – heel lief en betrokken – te horen: 'jongen toch, hoe gaat het met je?' Ik hield ervan om hem te horen – om te horen hoe hij heel traag en beredeneerd, in een zwierig aanraken van de taal, de Bijbel hertaalde naar vandaag en daarbij alle maatschappelijke hete hangijzers liet meetrillen zoals weinigen het hem voordeden en weinigen na hem het nog zullen doen.

GEZEGEND JIJ DAT JE JA ZEGT – HIER NU, KOME WAT KOMT

Eigenlijk heb ik maar één foto van mijn priesterwijding die ik prominent een plaats gegeven heb. Dat heeft veel te maken met het feit dat ik moest knielen voor Roger Vangheluwe, een man die me enkele maanden later op het matje zou roepen voor mijn veel te links gedrag – zijn woorden – maar niet veel later in opspraak zou komen. Dat is niet de foto die je in je bureau wilt staan hebben. Een andere foto herinnert echter wel aan de speciale dag want hij was erbij – Huub, helemaal overgekomen uit Amsterdam. Het was lang geleden dat hij nog bij zo'n gelegenheid geweest was. Maar wat me nog veel meer bezighield, was hoe hij zich zou opstellen tijdens de viering. Hoe meer de teksten gingen over 'priester ben je voor eeuwig', hoe meer ik hoopte dat het zou lopen zoals het uiteindelijk liep. Alle

priesters die naar voren geroepen werden en hij die ook kwam... De vicaris die even naar adem moest happen en zag hoe één van de misdienaars Huub een stola aanreikte en het sterke moment waarop ik tot bij hem mocht gaan en hij me de handen oplegde en als enige van de hele groep me iets toefluisterde dat ik tot op vandaag nog altijd weet. Priester ben je voor eeuwig en dat zullen ze daar geweten hebben. Maar priester was hij ook – voor eeuwig want hij leefde volgens de Bijbel en leefde de woorden van psalm 1 als een levenscode voor zoals geen ander. Terwijl het establishment bijna een beroerte kreeg klonken de woorden van Psalm 45, vrij vertaald door Huub en getoondicht door Tom doorheen de kerk. Een speciaal geschreven lied voor deze viering, maar met woorden die nagels met koppen sloegen: “Mogen er handen zijn die je dragen en strelen. Gezegend jij dat je ja zegt, hier nu – kome wat komt. Moge de geest van jouw God het aanschijn der aarde vernieuwen.”

LAAT MIJ MAAR ZINGEN ZO LANG IK NOG LEEF

Zoveel is er nog te zeggen over deze man, deze herder, deze inspirator. Van de zalige momenten die ik mocht beleven in de Ekklessia in Amsterdam en in De Nieuwe Liefde. Van de inspirerende liederen die ons Het Oosterhuiskoor deden oprichten, waarmee we zoveel liedavonden en zoveel zangmomenten beleefden. Van een grootse lieddag in de toen net afgebrande Carolus Borromeuskerk tot lieve, warme avonden in de Machariuskerk en elders. Van zachte babbels met de grote man tot wilde lesmomenten in het college waarbij ‘Dat een nieuwe wereld komen zal’ de inspiratie was om met pubers te dromen over hun wereld, waar ‘brood genoeg en water is voor allen’. Maar vooral: als Conscience de man was die zijn volk leerde lezen, dan was Huub de man die ons – tastend en zoekend, twijfelend en gelovend – deed zingen, dat het een lieve lust was. Zijn teksten vullen een leven. Ik zegende het overleden lichaam van mijn pepe met de woorden van de absoute vertaald door Huub.

Ik trouwde met mijn vrouw op de tonen van ‘Om liefde gaan wij leven’. Straks zal ik vermoedelijk mijn pasgeborene dopen met de woorden ‘win en ontwapen mij’. En daartussen ligt een leven, waarbij we niet anders kunnen dan zingen en weten: ‘en wij zullen opstaan, en wij zullen lachen en juichen en leven!’

Dankjewel lieve Huub voor zoveel en voor hoe je ons maakte!

3. Zonder aarde, geen hemel

De dood vieren

Er bestaat in Rusland een soort religieus fundamentalisme, kosmisme genaamd, dat openlijk de dood viert. (1) “Waarom bang zijn voor wat onvermijdelijk is? Vooral als we naar de hemel gaan. De dood is het einde van een aardse weg en het begin van een andere.” Vladimir Solovjov, propagandist van Poetin, sprak dit jaar in een nieuwjaarsboodschap deze woorden uit op de Russische televisie. Hij verheerlijkt er de strijd ‘tegen de satanisten’ als een heilige oorlog. Sommige Russische geestelijken vertellen hun congregaties dat ze alleen ‘zichzelf kunnen worden’ door te doden. Ze sporen de Russen met andere woorden aan om Oekraïners te doden in de zogenaamde ‘militaire operatie’. Dat je er zelf het leven bij in schiet is daarbij geen erg. En ze doen dat op religieuze, ja christelijke gronden.

Hiermee sluiten ze aan bij een Russische filosofische beweging die begon met de 19de-eeuwse pedagoog Nikolaj Fedorov. Hij had het over één allesomvattend doel: het bereiken van onsterfelijkheid en de wederopstanding van de doden. Deze filosofie ontstond binnen de Russisch-orthodoxe versie van het christendom. Vele Russen beschouwen die als een tegengif tegen de liberale decadentie van het Westen.

We kunnen meewarig onze schouders ophalen voor een dergelijke ideologie. Ware het niet van het onheil dat ze momenteel aanricht in Oost-Europa. Daarenboven, herkennen we geen sporen van ditzelfde denken in en rondom onszelf? Neen, niet met betrekking tot dat doden, wel tot het ‘naar de hemel gaan’. Zo leerden sommigen onder ons, vanaf het derde leerjaar: “Waartoe is de mens geschapen? De mens is geschapen om God te kennen, te beminnen en te dienen in dit leven, en Hem eeuwig te aanschouwen en te genieten in den hemel.” (Catechismus, vraag 51) Mij werd als kind geleerd dat we op deze aarde zijn om de hemel te verwerven.

In onze tijd herkennen we dit denken bij fundamentalistische christenen. En dit zijn niet enkel de getuigen van Jehova. Het doel van ons leven is dat we in de hemel komen. En ons aardse leven is daaraan totaal ondergeschikt.

Geloven in het aardse leven

Edward Schillebeeckx draait dit om. (2) Het christelijk geloof in eeuwig leven heeft geen zin zonder geloof in het tijdelijke, aardse leven. Er is een tijd geweest dat het verrijzenisgeloof functioneerde als infantiel verlangen en als vlucht uit de aardse miseries. Vandaag zijn de verhoudingen veranderd. Een leven over de grens van de dood heen is ons reeds gegeven in het hier en nu van ons historisch leven op aarde.

In het christendom is het geloof in het eeuwig leven een implicatie van het geloof in de persoonlijk-lichamelijke verrijzenis van Christus. Dit is de christelijke eigenheid van een geloof in een leven over de grens van de dood heen. Het berust op de stelling dat de aardse levensweg van Jezus kenmerken vertoonde die vooruitliepen op zijn verrijzenis. De historische Jezus geloofde immers in Gods beloften aan Israël. Hij gaf dit geloven gestalte in zijn boodschap, en vooral in zijn eigen levenspraxis. De kracht van God was werkzaam in het leven van Jezus, waar zijn dood deel van uitmaakte. De weerloze Jezus aan het kruis is een deel van zijn levensweg van solidariteit met onderdrukte mensen, vanuit een absoluut vertrouwen op God.

Jezus' inzet voor de bedreigde mens

Jezus zet zich dermate in voor de bedreigde mens dat zijn zorg voor eigen overleven daarbij verbleekt en zelfs geen rol meer speelt. Onderdrukking mag niet. Het recht van de sterkste mag niet gelden in het leven van mensen onderling. Jezus' levensweg, en dus ook zijn dood, is reeds de praktijk van het rijk Gods, een voorafname op de verrijzenis.

Het lijden van Jezus is geen 'moeten' van Godswege. Neen, het werd hem door mensen opgedrongen. Met zijn weldoende rondgaan was het rijk Gods begonnen, een rijk waarin dood en onrecht geen plaats meer hebben. Paulus geeft in zijn brieven de indruk dat Jezus' sterven en verrijzen op zichzelf heilswaarde hebben. Maar zij zijn pas richtsnoer voor het christelijk geloven in het geheel van het Nieuwe Testament, met name binnen Jezus' levensverhaal van de vier evangeliën.

Uit de oerverhalen van onze mensengeschiedenis blijkt dat de mens er steeds naar streeft het vuur uit de hemel te halen, om zich goddelijke onsterfelijkheid toe te eigenen. Hij tracht het eeuwig leven te kapen. Denk niet alleen aan Prometheus, maar ook aan onze uitdrukking 'zijn hemel verdienen'. Deze pogingen falen keer op keer. Volgens de christelijke boodschap duikt de vraag naar eeuwig leven slechts gerechtvaardigd op in de gestalte van radicale solidariteit met de lijdende medemens.

Lichaam = relationeel

Waarom belijden we 'verrijzenis van het lichaam' alvorens het te hebben over 'eeuwig leven'? Omdat lichamelijke verrijzenis het accent legt op de relationele dimensie van het leven over de grenzen van de dood heen. De dood als zodanig sluit de breuk met onze relaties in. Het verrijzenisgeloof daarentegen gaat over de voltooiing van de persoon in zijn relationele dimensies. Menselijke lichamelijkheid maakt duidelijk dat wij, tot in het hart van onze ziel, er zijn voor de ander, niet voor onszelf. Lichamelijke verrijzenis is dan Gods definitieve be-amen van de mensenliefde die ons aardse leven heeft vervuld.

Over eeuwig leven kunnen we alleen maar spreken in metaforen. Wel geven we, door onze liefde in het tijdelijke, gestalte aan Gods eeuwige liefde. En dus is geloof in eeuwig leven het tegengestelde van wereldvlucht. Het is toekomst-die-al-begonnen-is. Is levensgemeenschap hier op aarde afwezig, dan ontbreekt de grondslag voor eeuwig leven.

Een andere kijk op de vier uitersten

'De dood, het oordeel, de hel en de hemelse glorie': herinner je je ze nog? Het zijn vier concrete metaforen voor dat eeuwig leven. Laten we ze vervangen door deze vier Bijbelse metaforen:

- het Rijk Gods of, met andere woorden, Gods nieuwe wereld. Eeuwig leven betekent de radicale bevrijding van het mensdom tot een broederlijke en zusterlijke leefgemeenschap.
- de verrijzenis van het lichaam. Binnen die gemeenschap geniet de individuele persoon het volkomen heil en geluk. In de Bijbel heet de persoon 'lichaam' of 'vlees': het is de menselijke persoon tot in zijn menselijke lichamelijkeheid toe.
- de nieuwe hemel en de nieuwe aarde. Deze metafoor suggereert het ecologisch leefmilieu. Dit is geen andere wereld, maar onze aardse, uit ontwrichting verlost wereld. Al weten we ook hier niet hoe we dit moeten voorstellen.
- Maranatha, kom Heer Jezus. Het beeld van de wederkomst van Jezus Christus wordt gevoed door de ervaring van en de herinnering aan wat christenen de uniciteit van Jezus noemen.

Schillebeeckx gaat ook nog in op de symbolen vagevuur, hel (3) en laatste oordeel. Maar laten we het hierbij houden: de goede mens kent, over de grenzen van de dood heen, toekomst, dank zij de uitgestoken hand van God. Dit is het, besluit hij, wat ik beluister in de boodschap en in de eigen-menselijke levenspraxis van Jezus van Nazareth. Daarom belijden christenen hem als de Christus.

(1) Slavoj Žižek, 'Orthodoxe Russen vinden het leven zwaar overschat', De Standaard 4-5 februari 2023, p. 34-35

(2) Edward Schillebeeckx, 'Zonder aarde, geen hemel' in: 'Leven over de dood heen'. Verslagboek van een interdisciplinair Leuven colloquium, Acco Leuven/Amerfoort, 1990, p. 249-264

(3) "Dat is 'de hel': de tragiek van het niet meer delen in het leven, buiten de gemeenschap te zijn uitgesloten: niet delen in eeuwig leven, maar dan niet als eeuwig gefolterde, maar als zonder meer niet-meer-bestaand bij de dood."

4. Soms ben ik de weg kwijt: Fons Vandormael

Dit artikel werd met toestemming overgenomen uit het tijdschrift van de Ginkgogroep (www.ginkgogroep.be)

Er is mist in mijn hoofd

Er is iets vreemds gaande in mijn hoofd, in mijn voelen. Ik ben 74 geworden. In al de jaren die voorbij zijn heeft mijn denken zich ontwikkeld en gevormd. Nooit blijven stilstaan, wel altijd open voor nieuwe vragen, nieuwe verhalen die op mij afkwamen. Ik heb filosofie en theologie gestudeerd en prachtige boeken gelezen, zowel vakinhoudelijke als fictieve. Ik heb talloze mensen ontmoet met wie ik in gesprek was over de meest fundamentele thema's van het leven. In heel wat projecten mocht ik meedenken en meeschrijven aan de zoektocht naar wat religie en geloof konden en kunnen betekenen. Gedurende 40 jaar heb ik studenten mogen initiëren in wat het Bijbelse verhaal voor jongeren kan betekenen. Aan de thuishofel was het denken over geloven nooit afwezig. Al jarenlang begeleid ik een Filocafé waar nagedacht wordt over vragen die er echt toe doen. Eén sterke ervaring heb ik altijd met mij meegedragen. Op een Paasmorgen, zo een 30 jaar geleden, waren we ons aan het klaarmaken voor de viering, toen één van onze drie pubers zei: "Ik ga niet mee", zonder uitroepteken, een gewone mededeling. Na wat aandringen door haar broer over respect voor je ouders, bleef zij bij haar beslissing. Het zou juist van gebrek aan respect getuigen wanneer zij schijnheilig zou moeten zijn. De conclusie van dat ochtendgesprek vat ik een beetje ongenueanceerd als volgt samen. De oudste zei: "Jullie hebben jullie verhaal aan ons verteld en jullie waarden aan ons doorgegeven. Laat mij nu mijn eigen leven uitbouwen en die waarden op mijn eigen manier proberen uit te leven". Onze oudste dochter zei: "Ik heb jullie verhaal losgelaten en ik mis het niet." Waarop onze jongste zei: "Ik heb het ook losgelaten, maar ik hoop

dat het verhaal mij niet loslaat.” Ik vermoed dat deze drie houdingen finaal ook de kern uitgemaakt hebben van mijn eigen denken. Ik ben 74 geworden en ben er nog niet klaar mee. Integendeel. Ik heb wel gedachten, maar ik krijg ze onvoldoende in elkaar gepast om er een theorie die standhoudt uit op te bouwen. Ik bots tegen mensen op voor wie alles helder is, maar niet voor mij. Zij geven mij een ongemakkelijk gevoel, omdat hun stelligheid mij achterlaat met vragen die mij blijvend uitdagen. Ik zou willen dat ik een synthese kon maken van alles wat ik in de loop der jaren verzameld heb. Maar nog altijd stel ik vast dat ik hier geen laatste woord heb.

Waar is het mij om te doen?

Ik leef, ik beweeg mij doorheen dit leven in een werkelijkheid die mijn huis is. Ik zou deze wereld willen kennen, om uiteindelijk ook mezelf beter te kennen. Heel de mensheid is vanaf zijn oorsprong op zoek geweest naar het ontsluiten van die mysterieuze werkelijkheid. Zowel in het oneindig grote als in het oneindig kleine hebben we zicht en inzicht gekregen op en in de bouwstenen van deze werkelijkheid en hoe deze in de loop van miljoenen jaren het huis geworden zijn waarin wij vandaag leven. Gaandeweg is de mens ook zichzelf beter gaan leren kennen. Wat is de plaats van de mens in deze werkelijkheid en heeft hij daarin iets te doen, en wat mag dat dan wel zijn? Er heeft zich een vreemde ontwikkeling voorgedaan: het biologisch en filosofisch onderzoek hieromtrent hebben de mens in het middelste middelpunt van het leven geplaatst, maar tegelijk moeten we ook vaststellen hoe nietig deze mens is. Maar hoe klein ook, het IK dat op deze planeet leeft en rondzwervt, matigt zich de pretentie aan dat het het enige wezen is dat kan denken en daarom ook betekenis kan geven aan het leven en aan zichzelf.

Hoe klein en groots ik tegelijk ook ben, toch zoek ik ook naar een houvast in deze werkelijkheid. Zoals een schip verankerd wordt aan de zeebodem om overeind te blijven en niet op drift te geraken in de hevigste stormen, zo wil ook een mens een houvast hebben om te overleven in de grote turbulenties van het leven. Waarom heeft hij dat nodig? Omdat de ervaring leert dat in zovele situaties dit leven bedreigd wordt. Overal legt de mens zijn hand op, en dat lukt in vele gevallen uiterst goed, maar toch botst hij ook voortdurend op muren waarop hij zich te pletter loopt: in zijn relaties, in zijn gezondheid. In zovele ambities blijkt de mens zeer kwetsbaar te zijn, en vaak een definitieve verliezer te zijn. En hoeveel muren er ook gesloopt worden, tot nu toe is er één, die altijd het laatste woord over ons uitspreekt: de dood. Deze laatste ervaring laat de mens niet toe een definitief antwoord te geven op de vraag naar betekenis en zin van dit leven. Ondanks alles geeft hij zijn zoeken niet op.

Er was wel een antwoord dat ons kon troosten en ons rechthield: naast alle mythische figuren, was er een God, ver boven onze wereld en tegelijk soms bijna tastbaar, die alles ten goede kon brengen. In deze God waren wij verankerd, omdat wij ‘geschreven zijn in de palm van zijn hand’. Deze God stond er garant voor dat het leven finaal als zinvol mocht ervaren worden. Zelfs de dood was niet het fatale einde van de mens en de mensheid. Maar die God is – voor velen – verdwenen uit onze bestaans- en verstaanshorizon. Vanaf de 15e eeuw hebben de filosofie en de wetenschap deze God naar de uitgang geleid, en is zijn plaats ingenomen door de mens zelf die de touwtjes in handen heeft genomen. De mens geeft betekenis en zin aan de dingen en manipuleert op een finzinnige wijze wat nog ontbreekt aan de wereld. Dit gaat zelfs zo ver dat de mens een nieuwe intelligentie ‘geschapen’ heeft, zo krachtig dat zij zelfs het denken van de mens zou kunnen overnemen. Artificiële intelligentie is stilaan hét instrument geworden om deze wereld tot voltooiing te brengen.

Wie of wat is dat mysterieuze in wie of waarin wij ons kunnen verankeren. Dat hebben wij neergelegd in verhalen of zoals wij dat vandaag noemen, in narratieven. Zij zijn een uitdrukking van wat wij aanvoelen als wat of wie zin geeft aan dit leven. In die verhalen is de mens uitgegroeid tot een uniek wezen dat op deze aarde rondloopt. De mens heeft zich definitief losgemaakt van de materiële en immateriële zijnsvormen. Of dit gelukt is en definitief verworven, zal nog moeten blijken en wordt vandaag serieus in vraag gesteld. Gaat het dan in deze verhalen om iets objectief of moeten we dat eerder als iets symbolisch zien? De symbolische interpretatie is vandaag de meest gangbare. Maar ze doet wel de vraag stellen waarheen dit symbolische verwijst.

Wie of wat houdt de touwtjes vast?

Sinds de mens zichzelf naar het middelpunt van de werkelijkheid gewroet heeft en de hemel leeggemaakt heeft, is hij uitgegroeid tot de meester-architect en meester bouwer van het huis van de mens en van alles wat zich op en zelfs boven de wereld bevindt. Naarmate de wetenschappelijke inzichten groeiden en door tegensprekelijke experimenten en toepassingen werden bevestigd, groeide ook de zelfverzekerdheid van de mensen. Kleine en grote denkers hebben ons op weg gezet, of althans toch willen zetten. Zij hebben ideeën ontwikkeld die de plaats van de mens in de kosmos opnieuw moesten omschrijven. En het gewone volk volgde en voelde aan dat de toekomst van de wereld en van de mens zelf in zijn handen lag. Hun ideeën werden de nieuwe verhalen die de samenleving zouden gidsen. Allemaal geboren uit eenzelfde aanvoelen: de mens is de maker van zijn leven, de schepper van de ideale wereld, de ontwerper van zijn bestaan, de ultieme zingever.

Eén verhaal? Toch niet. In wat volgt wil ik enkele van deze figuren in de aandacht brengen en wat licht werpen op hun inzichten en ideeën.

Ludwig Feuerbach (1804-1872)

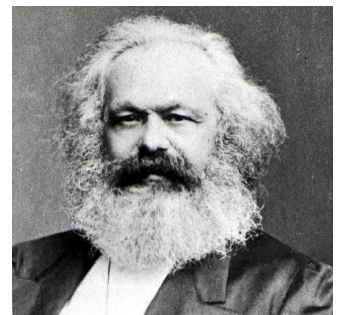
Onder indruk van de enorme wetenschappelijke vooruitgang wilde hij de mens weer terug op de aarde brengen. Ons heil ligt niet in een wereld boven ons, maar in onze handen. Hij band God uit ons denken als een projectie van de mens, ontstaan uit zijn verlangens, als een compensatie voor zijn beperktheid. Uiteindelijk, stelt hij, is God een illusie. Het wetenschappelijk denken zou ons bevrijden uit onze kleinheid en ons op weg zetten om een nieuwe beschaving uit te bouwen. Ofschoon er velen zijn die het vaderschap opeisen van de dood van God, mag Feuerbach wel gezien worden als degene die deze gedachte heel sterk uitgewerkt heeft. Velen hebben zich in zijn spoor gezet en hebben verder gebouwd op zijn ideeën.

Friedrich Nietzsche (1844-1900)

Nietzsche hield zich vooral bezig met de vraag hoe het nu verder moest met de mens. Wat zal er gebeuren met deze wereld nu zij geen ankerpunt meer heeft en doelloos blijkt rond te tollen in de kosmos. Wat betekent het voor de mens om op zichzelf terug te vallen? Hij ziet twee scenario's. In zijn verbeelding zag hij een 'supermens' (de Übermensch) die vanuit zijn machtsdrang boven de massa zou uitgroeien tot een held die zelf zijn waarden zou ontwerpen en daarvoor verantwoordelijk zou worden. Maar hij heeft het ook over de 'laatste mens', die de moed niet heeft om zijn leven in handen te nemen en daarom gedoemd is het mens-zijn terug te katapulteren naar het dierenrijk. Zonder verbeelding, zonder creativiteit en ambitie is het gedaan met de menselijke beschaving. Nietzsche voelt afschuw voor deze 'laatste' mens.

Karl Marx (1818-1883)

Marx had een heel optimistisch mensbeeld. Hij geloofde dat zonder materialisme vanzelf een heilstaat zou ontstaan. Maar daarvoor moesten de maatschappelijke, en vooral economische omstandigheden veranderen. Geloof in God was hiervoor een groot obstakel. Het wordt gebruikt om mensen in de pas te laten lopen. Maar tegelijk gebruikten de slaven, zoals hij ze noemde, godsdienst ook als een drug om zich te verzoenen met hun onmacht. In zijn ogen zou de mens in staat moeten zijn om zich uit zijn egocentrische denkwijzen te ontworstelen. Dat vraagt moed, zowel van de onderdrukkers als van de onderdrukten. Vanuit die overtuiging kan leven zinvol zijn.

Gabriel Marcel (1898-1973)

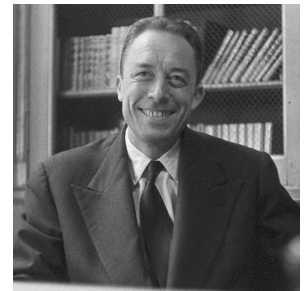
Hij wordt wel eens de eerste existentialist genoemd. In een wereld die beheerst wordt door wetenschap en technologie wordt het mysterie van het leven uitgehold. Dan wordt de mens als subject herleid tot een object en wordt het leven een verzameling van problemen en technische oplossingen. De mens verliest dan zijn plaats als zingever. Uiteindelijk leidt dat tot vernietiging van zijn zijn, en dat zou hij dan moeten beleven als een bevrijding waarin hij zich moet verheugen.

Jean-Paul Sartre (1905-1980)

De eerste wereldoorlog stelt het vraagstuk over de zin van het leven heel scherp. Jean-Paul Sartre ontwerpt een atheïstische filosofie waarin de vrijheid en verantwoordelijkheid van de mens centraal staan. Bij zijn geboorte is de mens leeg. Het leven is absurd. Je geeft maar invulling aan die leegte door de keuzes die je zelf maakt. Hoe we dat doen, staat ons vrij. Die vrijheid belast ons met een enorme verantwoordelijkheid: 'we zijn gedoemd tot vrijheid', zegt Sartre. Het is niet aan anderen om mijn leven te ordenen. Alleen mijn eigen keuzes zullen mijn leven betekenis geven. Doe je dat niet, dan bevestig je juist de zinloosheid van je bestaan.

Albert Camus (1913-1960)

Camus is de filosoof van het absurde. Volgens hem heeft het leven van zichzelf geen zin. Daarom botst de mens, die eenheid en helderheid zoekt in de wereld, op de muren van het absurde. 'De wereld zwijgt hem toe'. De vraag dringt zich op: moet je dan niet maar beter zelfmoord plegen? Waar anderen het onredelijke vergoddelijken, gaat hij er juist tegen in: juist in het verzet tegen het absurde kan vrijheid ontstaan. Dan kan menselijkheid ontstaan: leven is de passie om zich niet neer te leggen bij de zinloosheid en dat zinloze leven in handen te nemen en te koesteren.

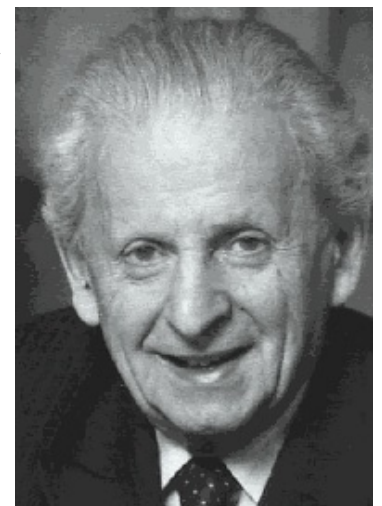

Hannah Arendt (1906-1975)

Als politiek filosofe richt zij haar pijlen op totalitaire regimes, die het vernietigen van de mens tot gevolg hebben. Zij ontmaskert deze systemen als dragers van een uitgesproken misprijzen voor individuen en bevolkingsgroepen die niet in hun ideologie passen. Haar net ontdekte 'liefde voor de wereld' behelst alles wat in die donkere tijd ontbrak: Arendt is een vurige verdediger van een gezonde publieke sfeer, waarin mensen elkaar ontmoeten als gelijken. Pas in de openbaarheid van het politieke leven kunnen mensen zich uitspreken en zich aan anderen tonen, aldus Arendt, en daarin vinden zij hun vrijheid. De totalitaire regimes waren in haar ogen uit op de vernietiging van die publieke sfeer, die ons juist menselijk maakt.

Emmanuel Levinas (1903-1995)

Levinas slaat een gelijkaardige weg in. Hij erkent het op zichzelf betrokken zijn als een noodzakelijke voorwaarde voor de menselijke ontplooiing, maar hij nodigt de mens uit daar tevens overheen te stappen. In de blik van de ander wordt de mens uitgedaagd om verantwoordelijkheid tegenover zijn medemens te nemen. In het gehoorzaam zijn aan de ander krijgt het leven zin. Daarom schrijft hij 'ander' vaak met een hoofdletter. Wie zich opsluit in zijn ego kan niet ten volle tot leven komen. In het spoor van Levinas hebben talloze denkers dieper nagedacht over dit personalisme, waarvan hij een eminent vertegenwoordiger was. In dit mensbeeld wordt een mens niet herleid tot een individu, dat opgesloten zit in zichzelf. De mens is een persoon, die als een integrale eenheid in het leven staat en handelt. Vanuit zijn vrijheid is hij gericht op de medemens. In die relatie breekt de zin van het leven door. In sommige uitingen van het personalisme ligt de kern van het leven in een humanistisch holisme, in andere is het ook betrokken op een persoonlijke God, als drager van de ultieme zin, die hij in de handen van de mens legt.

Van instituut naar instituut, van verknechting naar verknechting

Ideeën, wereldbeelden, mensbeelden leven niet in een ijle ruimte. De geschiedenis toont aan dat zij meestal ingenomen worden door instellingen die zich beschikbaar stellen om ze verzamelen en te beschermen. Probleem van die instellingen is dat zij gaandeweg zichzelf niet meer als tussenfiguur maar

als eigenaars van die ideeën gaan gedragen. Zij hebben de relatie tussen mensen en hun levensbronnen doorgeknipt en vervangen door een relatie van de mensen met het instituut. Dat dit tot vervreemding leidt is daarvan het gevolg. Kerken hebben zich daaraan schuldig gemaakt. Ondanks de goede bedoelingen en het prachtige werk dat zij geleverd hebben, hebben zij er zich ook toe laten verleiden om zich op de stoel van God te zetten en alle gezag naar zich toe te trekken. Gehoor geven aan God is gehoorzaamheid aan het instituut geworden. Velen in de Kerk hebben zich in de bovenwereld geïnstalleerd. De verhevenheid van het instituut maakt het gesprek met de mensen 'uit de onderwereld' moeilijk tot onmogelijk. Toen het iktijdsperk aantrad werd de markt gezien als de ontmoetingsplaats waar individuen op een adequate manier met elkaar in overleg konden gaan, om zo de samenleving op een rechtvaardige manier te organiseren. Hoe dit geëvolueerd is, maakt het neoliberalisme ons elke dag duidelijker. De vrijheid, het label van het liberalisme, is vandaag een instrument van onderwerping en manipulatie geworden, met als bijkomend probleem, dat het zijn rol in alle anonimiteit speelt, waardoor controle bijna onmogelijk is.

Amor fati – amor mundi

De term 'amor fati' wordt vooral gekoppeld aan het denken van Friedrich Nietzsche: "de mens die die zich weigert neer te leggen bij de banaliteit van zijn bestaan, moet het leven in handen nemen. Hij moet het lot, ook wanneer het zich als noodlot aandient, omarmen." Zijn devies is: 'leef zo dat je dat leven ook opnieuw zo zou willen leven'. De term 'amor mundi' is vooral via Hannah Arendt tot ons gekomen. Samengevat komt het hier op neer: 'omarm het leven en engageer je in die wereld'. Haar oproep is: 'omarm het leven, neem je verantwoordelijkheid, maak je keuzes en handel ernaar in de publieke ruimte'. Amor mundi, 'liefde voor de wereld', behelst de zorg om de pluraliteit, de bereidheid om samen te leven met andersdenkenden en vreemden met wie we de wereld delen.

Welk spoor wil ik volgen?

Ik herken mezelf in de verschillende mensbeelden die ik hier geschetst heb. Ik heb geen sluitend antwoord op de vraag welke weg de meest zinvolle is. Ik heb weet van de absurditeit, niet alleen in de wereld, maar soms ook diep in mezelf. Ik ervaar zin in mijn bestaan, maar ik ervaar ook veel onzin. Ik sleep mijn anker met me mee en probeer het ergens vast te haken. Maar het is niet altijd vaste grond die ik voel. Twee sporen spreken mij het meest aan. Camus vraagt mij de absurditeit te erkennen, maar er mij niet bij neer te leggen. Ik moet daarvoor geen held worden, maar tegen beter weten in, telkens opnieuw rechtstaan en zoals Sisyphus de steen opnieuw de berg oprollen en geloven dat mijn menselijke waardigheid groter is dan de steen die naar beneden dondert en er van uitgaan dat de steen ooit verpulvert door de kracht van mijn inspanning. Levinas is voor mij intellectueel en moreel de gids die mij het dichtst nabij is. Maar ik besef ook dat de verantwoordelijkheid waartoe hij mij uitdaagt, geen vanzelfsprekendheid is.

Wat mij in zijn denken het meest aanspreekt is dat de a/Andere, de god-mens, mij tegemoet treedt met maar één uitdaging: treed uit jezelf en maak leven mogelijk. Het hoeft niet te gebeuren met grote gebaren. De kleine goedheid is voldoende. Wanneer ik dat aandurf, dan zal ik mens worden. Dan zal mijn anker harde bodem vinden. Hannah Arendt houdt mij voortdurend wakker. Zij stelt dat een mens steeds opnieuw kan beginnen.

Dat moet ik dan maar durven!

5. Wat is dat, levensnabij?

Leuven 1970. Ik ontmoet B., verantwoordelijke voor een studentenhuus. Hij lucht zijn hart: hoe slordig zijn studenten omspringen met de douches. Ik vind dat vreemd: hoe een verstandig man zich kan opwinden over – in mijn ogen – een futiliteit. Op een moment dat er hongersnood heerst in Biafra, de nucleaire wapenwedloop hoge toppen scheert en er een mijnwerkersstaking doorgaat in Limburg.

Toen voor onze werking de naam 'Evangelisatie levensnabij' werd gekozen, dacht ik op de eerste plaats aan die grote problemen die zich laten samenvatten in het drietal 'rechtvaardigheid, vrede en zorg voor de schepping'. Waar mensen worden uitgesloten is dat te wijten aan onrechtvaardige structuren. 'Verbeter jezelf, begin met de wereld' vond ik een terechte omkering van de spreuk van Bond Zonder Naam.

Sindsdien ga ik nuanceren. Ik stel vast dat de meeste mensen toch vooral lijken op de B. van toen. Ze liggen wakker, niet van de grote wereldproblemen, maar van de ongemakken, conflicten en zorgen in hun onmiddellijke omgeving. Twee voorbeelden van gisteren, 15 maart 2023.

Onze plaatselijke Welzijnsschakel kent een minicrisis. Die gaat niet over kinderarmoede of over de woningenmarkt, maar wel over roddels op Facebook onder de leden. Levensnabij is thans niet het grote probleem van de armoede, het zijn de kleine spanningen binnen de groep. Die de raad van beheer dan ook ernstig probeert aan te pakken.

Tweede voorbeeld: de Boerburgerpartij wint de verkiezingen in Nederland. Die focust niet op de klimaat- en milieuproblematiek, niet op de oorlog, de biodiversiteit of op andere wereldgrote kwesties, maar op de 'levensnabije' problemen van boeren, van andere plattelandsbewoners en op de hoge voedselprijzen.

Hoe belangrijk de toekomst van de aarde en de mensheid ook is, we mogen nooit de concrete zorgen van individuele mensen veronachtzamen. 'Levensnabij' begint bij datgene wat mensen hier en nu beroert: in hun gezin, op school, op het werk, in hun vriendengroep én op hun sociale media. Pas als je dat voldoende ernstig neemt, kan je de blik verruimen naar de grote politieke, sociale en kerkelijke wereld, naar het visioen van het rijk Gods. Dan kan je gaan werken aan structurele oplossingen. Een vriendelijke goeiedag is ook belangrijk. De kleine goedheid, weet je wel. Het ene moet men doen en het andere niet laten (Matteüs 23, 23).

(Rob)

6. Onze oorlog en de Bijbel

Voor het eerst sinds de Tweede Wereldoorlog worden we rechtstreeks geconfronteerd met oorlogsgeweld. Oekraïne en Rusland maken beide deel uit van Europa en via de NAVO zijn we betrokken partij in dit genadeloos conflict. En dus stellen zich vragen omtrent oorlog, defensie en geweld, aan onze politici... en aan onszelf.

Pacifisme of tegengeweld?

Kan je pacifist zijn met betrekking tot deze oorlog? De invasie door Poetin is op alle vlakken onverantwoord. Je kan begrip opbrengen voor de bezwaren van Rusland ten aanzien van een mogelijke uitbreiding van de NAVO tot tegen zijn westelijke grenzen. Je kan ook weet hebben van discriminatie van de Russische taal in Oost- en Zuid-Oekraïne. Maar zelfs dan is deze inval in strijd met alle regels van het internationaal recht. Niet enkel vanuit juridisch, ook vanuit moreel oogpunt, is hij onmogelijk goed te praten.

De vraag is dan: is er, ter verdediging van de integriteit van Oekraïne, alleen maar tegengeweld mogelijk? Als christen staan we daar huiverig tegenover. Pax Christi maakt deel uit van het platform 'Europa voor Vrede en Solidariteit'. Dit veroordeelt de Russische agressie tegen een soeverein land en drukt zijn solidariteit uit met allen die het slachtoffer zijn van de oorlog. Maar het stelt eveneens vast dat de voortdurende escalatie van de oorlogslogica, ook vanuit België en Europese landen, steeds rampzaligere en mogelijk apocalyptische gevolgen heeft. Het risico op het gebruik van kernwapens dreigt ermee toe te nemen. De organisaties van het platform willen dat er werk wordt gemaakt van een actieve vredesdiplomatie: "Alle diplomatieke middelen moeten worden aangewend om een de-escalatie op gang te brengen en de strijdende partijen tot een staakt-het-vuren te bewegen met het oog op onderhandelingen die naar een rechtvaardige en duurzame vrede leiden".

De-escalatie en onderhandelingen: jawel, we hopen dat die er zo vlug mogelijk komen. Want het leed dat de oorlog veroorzaakt is onnoemlijk. Maar zover zijn we nog niet. Wat moet intussen onze houding zijn ten aanzien van de wapenleveringen die ook ons land bezorgt aan de strijdende partij van Oekraïne? Kunnen we zomaar onverdeeld de kant kiezen van Zelenski, die momenteel onderhandelingen met Rusland afwijst? En, kan voor gelovige mensen de Bijbel in deze een aanwijzing geven?

Geweld – God – Bijbel

We zien er gemakkelijk overheen, maar vele Bijbelse verhalen puilen uit van geweld. We beseffen het wellicht niet omdat onze liturgie een selectie maakt, die de meest gewelddadige stukken eruit filtert. Het was Dimitri Verhulst die in zijn 'Bloedboek' de God van de eerste vijf boeken van het Oude Testament 'een fascist, een meedogenloze klootzak, een racist, vrouwonvriendelijk, een volkerenmoordenaar' noemde. In zijn boek 'Geweld – God – Bijbel' (1) geeft theoloog en Bijbelwetenschapper Hans Ausloos een indrukwekkend, maar onvolledig overzicht van de geweldspassages in de Bijbel. Maar hij voegt er ook een aantal verhelderende beschouwingen aan toe, die Verhulst ongelijk geven.

Vooreerst: wraak en vergelding zijn in de Bijbelse literatuur niet echt problematische concepten. En dus stelt de Bijbel, naast de mens, ook God als wraakzuchtig voor. Het talio-beginsel – oog om oog, tand om tand – overheerst het grootste deel van de Bijbel, maar vinden we ook al terug in Babylonië. Vooral in de juridische teksten van het Oude Testament is de individuele vergelding sterk aanwezig. Maar ook in het Nieuw Testament: je moet er het boek Openbaring maar eens op nalezen. Niet enkel individuele, maar ook gezamenlijke vergelding lijkt in de Bijbel vanzelfsprekend, zelfs al werd het kwaad dat bestraft wordt maar door een enkel individu gepleegd. Het is een soort denken dat evenwel ook de 21-eeuwse mens

niet vreemd is: “Alle politici zijn zakkenvullers” of “Alle vreemdelingen zijn onbetrouwbaar”, hoe dikwijls horen we dat niet? We vinden dit terecht grove veralgemeningen. Maar dan stoot het bidden om wraak op ‘de vijanden’ dat voortkomt in een aantal psalmen, ons, hedendaagse lezers, evenzeer tegen de borst.

Talrijk zijn de pogingen geweest om met het Bijbels geweld in het reine te komen.

1. “We kunnen er maar beter over zwijgen.” Dit is de reden dat deze teksten maar zelden of nooit ter sprake komen in liturgie of verkondiging. Op lange termijn heeft dit verzwijgen een averechts effect.
2. “’t Zijn maar verhalen.” Het geweld waarover de Bijbel verhaalt, is niet echt gebeurd. Dat klopt. Maar waarom wordt God er dan in voorgesteld als Diegene die het geweld bewerkt of zelfs beveelt?
3. “Schrappen dat Oude Testament.” Dit is geen recente tendens. De oudste poging om het Oud Testament te schrappen als onderdeel van de christelijke Bijbel gaat terug op Marcion (circa 65-160). Maar deze tegenstelling tussen het Oude Testament als een gewelddadig boek en het Nieuwe Testament als een verzameling teksten die een liefhebbende God verkondigen, is alleen mogelijk voor wie beide delen van de Bijbel heel selectief leest.

De Bijbel ‘woord van God’ noemen maakt dat velen hem beschouwen als rechtstreeks van God afkomstige onaantastbare waarheid. Hij heeft hem als het ware gedikteerd. De hedendaagse Bijbelwetenschap gaat daar tegenin. Veeleer moet je de Bijbel lezen als eigensoortige, religieuze literatuur. Hij is niet voor vandaag geschreven, maar voor mensen die toen niet beter wisten. De auteurs dachten na en trachtten te beschrijven wie die God is; meer was voor hen niet mogelijk.

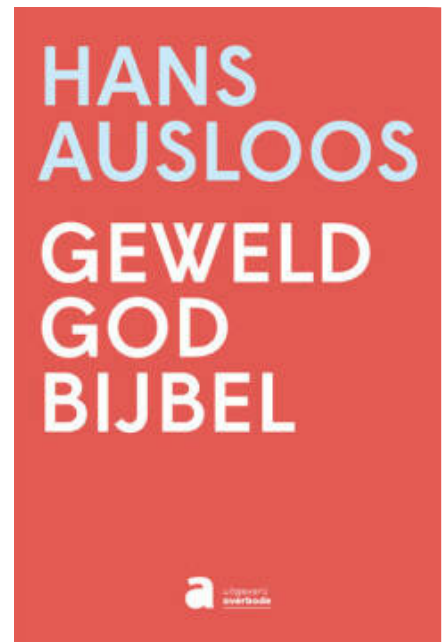
Waarom krijgt menselijk en goddelijk geweld dan zo ‘n grote plaats in de Bijbel? Omdat hij een kind is van zijn tijd. Wat we nu zinloos geweld noemen, was toen dikwijls vanzelfsprekend. Maar er zijn ook Bijbelse teksten die getuigen van een tegenstem. Het gewelddadig godsbeeld is één van de vele uitingen van reflectie over God.

Ook is ‘vergelding’ niet zonder meer primitief. Zelf wij vinden het niet meer dan normaal dat wie zich slecht gedraagt, daar ook de gevolgen moet van dragen. “Wie zijn gat brandt, moet op de blaren zitten.” De idee van vergelding heeft in wezen alles te maken met ons gevoel van rechtvaardigheid. Vooral het boek Deuteronomium – en de eraan gerelateerde literatuur – bespeelt dit register. Het denken over de zogenaamde ‘rechtvaardige oorlog’ ligt in het verlengde van dit Bijbels geweld.

Terug naar de actualiteit

Het Bijbels geloof geeft geen pasklare antwoorden op hedendaagse problemen. Dit is voor vele kwesties het geval, ook voor dat van oorlog en vrede, en dus zeker m.b.t de huidige oorlog in Oekraïne. En toch wijst het een richting aan.

Hierbij moeten we er inderdaad rekening mee houden dat de Bijbelse verhalen in meerderheid niet historisch zijn. Die over de uittocht uit Egypte werden verteld en neergeschreven, voor een groot deel ten tijde van de Babylonische ballingschap in de 6de eeuw voor Christus, toen de betrokken farao al eeuwenlang in zijn graftombe rustte. Ze hadden vooral een symbolische betekenis. Deze verhalen

werden opgetekend ter bemoediging: ooit komt aan onze toestand een einde, zoals dat ook ten tijde van Mozes (waarschijnlijk een fictief personage) het geval is geweest. Dit relateert het beeld van de straffende god dat in de oudtestamentische boeken overvloedig aanwezig is.

De Bijbel is een bibliotheek met boeken verspreid over meerdere eeuwen. Hij bevat vele verschillende godsbeelden. Oorspronkelijk had de god van Israël sterk nationalistische trekken. Soms wordt hij voorgesteld als een krijgsgod, die de vijanden van Israël verplettert. In sommige psalmen en in boeken zoals Job en Prediker zijn die verdwenen. In het Nieuwe Testament staat zijn liefdevol erbarmen, zijn solidariteit met de mensen voorop. Al blijven er sporen van het oude godsbeeld in aanwezig. De Bijbelse verhalen zijn getekend door hun culturele context, met discriminatie van vrouwen en van homo's, en met aanvaarding van de slavernij en van de oorlog. Ze wisten zich daaruit te ontworstelen: in een proces van herinterpretatie dat voortduurt tot op de dag van vandaag.

En dus laten we ons terecht inspireren door de profetische visioenen van gerechtigheid en vrede en door de Bergrede, veel meer dan door een God die wreker is van het kwaad. Ook met betrekking tot de tragedie die zich momenteel in het Grensland van Europa afspeelt.

(Rob)

(1) Hans Ausloos, *Geweld – God – Bijbel*, uitgeverij Averbode, 2019

7. Christen nooit op rust (3)

Sinds een goeie vier jaar ben ik 'op rust'. "Je heb nu tijd voor jezelf" zeggen de mensen. Dat klopt: ik kan nu meer kiezen om te doen wat ikzelf belangrijk vind en waar ik deugd aan beleef. En toch wringt er iets. Op rust? Ik blijf gelovige, geïnspireerd door het evangelie. Dat mag zich verder uiten in mijn doen en laten. Niemand leeft voor zichzelf... ook al is hij of zij op pensioen. Maar natuurlijk is het best wanneer 'christen zijn' en 'er zelf deugd aan beleven' gewoon met elkaar samenvallen. Geloof en – gepensioneerd – leven verweven zogezegd.

Hoe probeer ik dat? Vooreerst in onze plaatselijke welzijnsschakel. Ik mag me daarin graag verder engageren. Ik zie dat ook bij onze vroegere voorzitter. Hij heeft, na 20 jaar, zijn verantwoordelijkheid met graagte doorgegeven aan iemand die een stuk jonger is. Toch blijven we binnen de welzijnsschakel beide dienstbaar. Wat ikzelf als extra verrijkend ervaar is het eenvoudig contact met deze mensen, als gelijken, leden van dezelfde groep. Het is meteen een remedie tegen vereenzaming. Maar ook: een verwezenlijking van mijn leerling zijn van Jezus, die kleine mensen nabij was.

Omdat we met onze welzijnsschakel tevens lid zijn van het Netwerk tegen Armoede en dus vzw, hebben we een beroepskracht in dienst. Dat is een groot voordeel. Wanneer iets boven mijn petje groeit kan ik op deze persoon een beroep doen. Zo hoef ik niet teveel hooi op mijn vork te nemen. Thans houd ik me nu overigens vooral bezig met meer administratieve taken.

Een tweede domein: huisbezoeken. Als vroegere pastoor had ik hier heel wat contacten. Zieken en bejaarden blijf ik nu en dan een bezoekje brengen. Wel stel ik vast dat dit thans aan een gezapiger tempo gebeurt. Ik neem om te luisteren nu meer de tijd dan dit vroeger het geval was. Al moet ik me daarin nog altijd wat oefenen.

Ik stel me ook ter beschikking voor vervangingen in de liturgie in andere parochies van het decanaat. Het

meest ingrijpend zijn de rouwbezoeken als voorbereiding van een uitvaartdienst. Maar dat gebeurt niet zoveel, wel weekendvieringen met bijhorende homilie. En elke zondag ga ik voor in de zondagsmis bij een klein klusje bejaarde zusters, die dat zeer waarderen. Daarna mag ik bij hen op de koffie.

En dan is er ook nog een Bijbels leerhuis, en natuurlijk dit tijdschrift hier. Bijdragen plegen zoals dit hier: ik ervaar dat als een ontspanning. Met de hoop dat ze jou aan het denken zetten hoe ook jij, in de huidige fase van jouw leven, het evangelie levensnabij mag beleven.

(Rob, 2022)

8. Een remedie tegen eenzaamheid

Heel wat mensen zijn niet bezig met de grote wereldproblemen. Wat hen echt beroert zijn de lasten en moeilijkheden die ze ondervinden met hun eigen gezondheid, bij hun gezins- en familieleden, in hun relaties, over hun inkomen of... omdat ze zich eenzaam voelen.

Over die eenzaamheid heeft filosoof en psychiater Damiaan Denys het in zijn kerstessay 'Gelukkig en gestoord' (1). *Is het verwonderlijk, schrijft hij, dat we ons eenzaam voelen in een samenleving waarin we alleen aandacht hebben voor het individu? Hoort eenzaamheid niet tot de consequentie van onze radicale keuze voor individualisering? Het verlies van sociale verbondenheid, van directe fysieke ontmoetingen en dus van een contact met 'anders-zijn' ten gunste van virtuele connectiviteit (het zich verbonden voelen) is ook een gevolg van de technologisering en digitalisering.*

Ik herken dat. In mijn kinderjaren – dat waren de jaren '50 – had ik wel niet bijster veel relaties, maar deze die er waren gaven me een gevoel van geborgenheid. Op de eerste plaats mijn ouders, mijn twee broers en twee zussen, mijn grootmoeder en een massa nonkels en tantes. Maar ook de Kerk (toen nog

met een hoofdletter): ik was misdienaar, ik voelde er me thuis, het katholiek geloof gaf een onwrikbare zekerheid, de liturgische feesten boden een vast vertrouwd kader waarbinnen ik me graag bewoog.

In mijn jeugdjaren en als jongvolwassene – de jaren '60 – was dat niet anders. Ik werd kritischer, maar wel binnen de contouren van college, seminarie en unief. Weg van thuis miste ik het niet echt, want er was een nieuwe – grotendeels religieuze – gemeenschap in de plaats gekomen. 'Vrijheid' heb ik sindsdien gedefinieerd als de keuzevrijheid om te leven binnen een bepaalde structuur, bijvoorbeeld als pastoor in een parochie, als vrijwilliger in een welzijnsschakel, of zelfs als lid van de redactieraad van deze Nieuwsbrief. Intussen hebben de laatste jaren de relaties met mijn familie opnieuw aan belang gewonnen. De mensen die me binnen die structuren gegeven werden, maakten dat ik me nooit echt eenzaam heb gevoeld.

Damiaan Denys noemt eenzaamheid een normaal gevoel dat voortvloeit uit een essentieel tekort. Dat tekort uit zich in drie varianten.

*Er is de sociale eenzaamheid door het tekort aan betekenisvolle contacten,
de emotionele eenzaamheid door het tekort aan erkenning,
en de existentiële eenzaamheid door het tekort aan bestaansgronding.*

Individualisering accentueert die tekorten door een vermindering van sociaal contact, door de aandacht voor het zelf eerder dan voor de ander en door het verdwijnen van het draagvlak van de culturele gemeenschap.

We kunnen en moeten niet terug onder 'het hemels baldakijn' van vroeger. Deze uitdrukking komt van godsdienstsocioloog Peter Berger (1967). De betekenis van religie is in onze samenleving afgenomen. Aanvankelijk leek ze voor de wetenschap door de secularisatie gedegradeerd te zijn tot een onbelangrijk onderdeel van de moderne samenleving. Religie werd soms zelfs bestempeld als een verdwijnend fenomeen. Huidige ontwikkelingen, met name niet-Europese, laten echter zien dat deze opvatting van secularisatie verworpen moet worden of op zijn minst aan een verfijning toe is. Zo wijst ontkerkelijking niet alleen op secularisatie, maar ook op transformatie van de religie zelf. Namelijk, buiten de kerk tiert de religie welig.

Ontkerkelijking dus, dit kan momenteel onmogelijk geloofwaardig worden. Maar dus ook het verdwijnen van een belangrijk stuk gemeenschap. En dus medeoorzaak van vereenzaming, in elk van de drie voornoemde varianten. De specifiek kerkelijke contacten zijn voor de meeste mensen verdwenen. Met deze sociale contacten ook heel wat emotionele contacten: de geborgenheid die kerk en liturgie boden zijn

er voor hen niet meer. En het gevaar van existentiële eenzaamheid door het tekort aan bestaansgrond is evident ook heel wat reëler.

Kunnen we hieraan verhelpen? Hoe kunnen we onze (zoekend) gelovige medemensen een dienst bewijzen door hen deze contacten opnieuw aan te bieden? Sommigen vinden hun gading in de bestaande christelijke gemeenschappen: in een abdijliturgie, in die van hun lokale pastorale eenheid, in bewegingen zoals de Sint-Michielsgemeenschappen, San Egidio, Dominicus.

Maar de anderen? We moeten dringend op zoek gaan naar vormen om ons geloven, onze christelijke inspiratie, of gewoon ons zoekend mens-zijn samen te beleven. Suggesties zijn welkom.

(Rob)

(1) Damiaan Denys, Gelukkig en gestoord, slot: 'Het lijden dat niet mag geleden worden', De Standaard, 29 december 2022, p. 26-27

*In de stilte
van de morgen
laat de zon
haar licht schijnen
op een nieuwe dag.*

*En ze denkt:
hier kan ik
iets moois
van maken.*

Geert De Kockere

9. Nederlandse karmeliet Kees Waaijman overleden

Een naam die vroeger mijn lijstje met namen van “te boeken sprekers” voor de ontmoetingsdagen van Evangelie Levensnabij haalde al is het er nooit van gekomen, is ook in april van dit jaar overleden: de Nederlandse karmeliet, filosoof en theoloog Kees Waaijman. Hij schreef een internationaal standaardwerk over spiritualiteit en was 80 jaar geworden.

Zijn collega-theoloog Peter Nissen noemde hem op zijn Facebookpagina “de geleerde van de dialoog”. Dialoog liep als een rode draad door zijn leven. Hij zag dat dialogische ook in de psalmen waarmee hij sterk vertrouwd was.

Waaijman (°1942) groeide op in de Haarlemmermeer, op de plek waar nu luchthaven Schiphol ligt. Al op jonge leeftijd maakte hij kennis met de karmelieten, een katholieke congregatie die sterk gericht is op innerlijk leven en contemplatie. Titus Brandsma en Edith Stein waren bekende leden van de orde.

Ook Waaijman trad in. Hij was lang verbonden aan de Nijmeegse unief waar hij in 1976 cum laude promoveerde op onderzoek naar de Joodse filosoof Martin Buber. De mystiek van ik en jij was de titel van zijn proefschrift; een theologische analyse van Bubers idee van de ik-jij-relatie waarmee hij een relatie bedoelde waarin mensen – en mens en God – tot een werkelijke ontmoeting kunnen komen.

Waaijman was van 1989 tot zijn pensionering in 2007 hoogleraar spiritualiteit in Nijmegen. Hij was ook jarenlang directeur van het Titus Brandsma Instituut. Later schreef hij de dikke studie Spiritualiteit, waarin hij probeert te omschrijven wat dat nu precies is. Volgens pater Waaijman gaat het om “een godmenselijk

betrekkingsgebeuren waarin beide polen – God en mens – wederzijds tot gestalte komen.” Kortom, spiritualiteit is wat er gebeurt tussen God en mens: een relatie, dialoog, waarin zowel mens als God aanwezig zijn.

Spiritualiteit geldt internationaal als een standaardwerk. Waaijman probeert ook een methode aan te reiken waarmee wetenschappers, theologen, spiritualiteit kunnen bestuderen en analyseren. Om het ongrijpbare toch te proberen te vatten.

In de traditie van zijn congregatie zijn mensen meer bezig met God dan met Jezus, vertelde Waaijman. In zijn eigen spiritualiteit was hij zich er sterk van bewust dat hij weinig echt wist. “Daarin zijn de psalmen voor mij een leerschool. Daar voel ik eenvoudige mensen die in nood verkeren, die niet weten welke kant ze uit moeten, die in de woestijn zitten. Dat sluit allemaal prima aan bij het (nog) niet-weten. Daar hoeft voor mij ook geen secularisatie voor te komen. Ik ben eigenlijk altijd geseculariseerd geweest.” Om de karmeliet hing een geur van mystiek. De godsnaam vertaalde hij als Wezer (zoals ook de West-Vlaamse priester Roger Debaillie dat deed tijdens zijn jaarlijkse druk bijgewoonde Nikodemusgesprek aan zee). Je moest ervan houden of niet, natuurlijk. Sommigen dwepen met zijn psalmhertalingen die werden begeleid in de Karmelgemeenschap te Nijmegen waartoe Waaijman behoorde en die hij daar op gitaar begeleidde. Voor velen was hij een wijze leermeester, voor sommigen zelfs bijna een goeroe. Zelf bleef hij daar altijd erg bescheiden bij.

(Bart Pieters)

10. Klein verhaal: schaamlapje

Moetje, ik heb je hulp nodig!

Als ik zo aangesproken word weet ik dat er een zeer praktisch probleempje is dat, voor onze jongste dochter toch, onoplosbaar lijkt...

Ik heb jaren ervaring, praktische kennis en vaardigheden, een product tegen vetvlekken en een naaimachine met bijhorende attributen...

Er moest een lapje gehaakt of gebreid, 20 op 20 centimeter... Of ik haar op weg kon helpen...

Ik haalde een haakpen en een restje wol boven en (her)leerde haar de basis van vaste en losse steken...

Het hele verhaal is mooi!

Zij en haar vriendinnen uit de jeugdbeweging worden dit jaar 40 en elk viert dat op haar manier: samen met de vriendinnen op weekend in de buurt van ‘hun kampplaats’ zoals ze al elk jaar doen, een fuifje met familie en vrienden, een feestje...

Die jarenlange vriendschap vind ik heel mooi en waardevol, ze blijven beste vriendinnen en kunnen bij elkaar terecht... Ook zij die alleen bleven, zij die noodlottig haar partner verloor, zij wiens relatie brak...

Ik zie het ook bij onze andere kinderen: jeugdvriendschappen waar ze veel tijd en aandacht in blijven investeren en waar ze heel veel met elkaar delen, lief en leed...

Vaak zoeken die vrienden elkaar op zonder hun partner of gezin: op weekend, gaan skiën, een fiets- of kampeerweek, eentje gaan drinken... Als partners gunnen ze elkaar die oude vriendschappen en contacten. Mooi, vind ik dat!

Terug naar ons lapje!

De mama van een bijna jarige vriendin nam het initiatief om alle vriendinnen uit te nodigen om een

gebreid of gehaakt lapje af te leveren. De mama wil daar een kleurrijk, warm en zacht lappendekentje van maken voor haar dochter, een single...

Een vriendschapsdekentje! Een schitterend symbool!

De mama is er zich duidelijk niet van bewust welke paniek ze bij de vriendinnen veroorzaakte: ze hebben sinds hun lagere school geen haak- of breipen meer vastgehouden! Ze sporten, leerden haarknippen en pottenbakken, werden coach in bijberoep... of hebben de handen vol met partner, kinderen en werk...

Maar de vriendinnen zoeken hulp, komen samen om hun lapje te maken...

De werktitel is 'schaamlapje' misschien omdat ze hun resultaat beschamend vinden of zich schamen om die creatieve 'handig'-heid verleerd te zijn...

Maar ik hoor dat het goed komt: de vriendinnen werken samen, maken veel plezier en zullen uiteindelijk allemaal een kleurig en zacht lapje afleveren!

Ze willen hun jarige vriendin warm omarmen, hun vriendschap zal nog nooit zo zichtbaar veelkleurig en hartverwarmend geweest zijn!

(Greta)

Bericht Natuurpunt

We ontvingen een brief van de heer Jos Ramaekers, diensthoofd beleid Natuurpunt, aansluitend bij het artikel 'De boer die ik altijd wilde worden' van Frédéric Verrue in Nieuwsbrief nr. 1 van 2023. U kunt het nalezen op onze website www.evangelielevensnabij.be.

11. Bijbels Leerhuis ‘De Vlaspit’

Het Bijbels Leerhuis is al vele jaren een deel van onze werking. Het wordt opgezet in samenwerking met vzw Motief. De groep van Zedelgem gaat opnieuw door in acht beurten. De eerste 4 liggen al vast: zaterdag 23 september 2023, zaterdag 21 oktober, zaterdag 18 november, zaterdag 16 december telkens om 14 uur in Centrum Ontmoeting, Sint-Elooistraat 25 Zedelgem.

Begeleiding: Rob Debels in samenwerking met Roger Vandenberghe.

1. Wat willen wij?

Wij komen samen om gemotiveerd, bevrijdend Bijbelstudie te doen. Wij rekenen daarvoor op elkaars aanwezigheid. Ieder heeft daarbij zijn eigen inbreng en vragen. Zo zijn we voor elkaar beurtelings leraar en leerling. Spreekt dit je aan, wees dan gewaardeerd welkom.

2. Ons jaarthema

Het wordt opnieuw een leerhuis over het evangelie van Johannes. We overdenken Jezus' levenseinde en de betekenis ervan! Hij stierf geen natuurlijke dood, maar werd terechtgesteld, vermoord.

“Arm en bloot, stierf hij de dood” (G.Gezele)

Hij was zeker voor de synoptici een hulpeloos slachtoffer.

Johannes geeft een ander beeld. Bij hem is Jezus geen slachtoffer maar een bewuste persoonlijkheid.

Het initiatief ligt bij hem. Hij heeft zijn lot in handen. Het is vrije keuze! Het lijkt zelfs alsof hij als koning wordt geïnstalleerd. Moest Jezus sterven? Van wie dan en waarom? Kan God deze dood hebben gewild, als zoenoffer? Wat betekent dit sterven dan voor ons?

3. Wat aan bod zal komen

- a) En Jezus schreef in het zand (Joh. 8, 1-11)
- b) Gezalfd nog voor zijn dood (Joh. 12, 1-11)
- c) Gezocht, gevangen genomen, verhoord (Joh. 18, 1-27)
- d) Geleden onder Pontius Pilatus (Joh. 18,28 - 19,16)
- e) Basisstructuur synoptici en Johannes (Joh. 19, 16-30)
- f) Getuigen bij het lege graf (Joh. 20, 1-23)
- g) Thomas, de solidaire scepticus (Joh. 20, 19-31)
- h) Ik ben de ware wijnstok (Joh. 15, 1-25)

Info: roger.lut@telenet.be

12. Het verhaal gaat door

Het verhaal van Vlaanderen en het verhaal van Jezus van Nazareth: het gaat hier over beide.

Bij ‘het verhaal van Vlaanderen’ denken we natuurlijk aan de gelijknamige tv-reeks. Ze werd druk bekeken, maar ook bekritiseerd. Dit laatste omwille van haar lacunes: over heel wat essentiële aspecten van de geschiedenis van onze contreien werd vlotjes heen gewalst. Maar dat kon moeilijk anders: hoe kan je, in tien vrij korte afleveringen, meer dan twintig eeuwen genuanceerd samenvatten?

Belangrijker was wellicht dat veel mensen, die sinds hun schooltijd weinig met geschiedenis in aanraking kwamen, een vrij goede vulgarisatie van ons verleden hebben mogen smaken. Wat bij hen hopelijk tot een genuanceerdere visie, ook op hedendaagse problematieken, heeft geleid.

Het sociale

Neem nu de laatste drie afleveringen. Die over de 19-de eeuw, de industriële revolutie, was grotendeels gewijd aan de sociale kwestie. Die lijkt volgens velen, met het verbod op kinderarbeid, de achturenweek, het betaald verlof en de sociale zekerheid, wel helemaal opgelost. We dienen te beseffen dat dit voor een groot aantal mensen niet het geval is. Slechte huisvesting, armoede en onaangepaste

arbeidsomstandigheden behoren voor heel wat van onze landgenoten niet tot een ver verleden. En, minstens even belangrijk, wat is onze verantwoordelijkheid tegenover het Globale Zuiden?

Hier komt het verhaal van Jezus om de hoek kijken. Hij verkondigde en beleefde een God die bekommerd is om iedere mens, met een voorkeur voor wie uitgesloten en geminacht worden. Diezelfde bekommernis was aanwezig bij de eerste christengemeenschappen.

De oorlog

De voorlaatste aflevering van 'Het verhaal van Vlaanderen' dan: de Eerste Wereldoorlog. Dat Franstalige officieren Vlamingen de dood injoegen, blijkt een mythe te zijn die in bepaalde middelen nog altijd verteld wordt. De gelijkenissen tussen de oorlog in het Oosten van Oekraïne en de loopgravenoorlog aan de IJzer kunnen onze ogen openen voor het onaanvaardbare van elk gewapend conflict. Dat Albert I en België in 1914 al het mogelijke hebben gedaan om een oorlog te vermijden, kwam in de reeks goed uit de verf. Of in 2023 alle middelen uitgeput waren om deze nieuwe gruwel te vermijden, is thans moeilijk te zeggen. Het is wel opvallend hoe ook onze reguliere media de oorlogslogica als vanzelfsprekend hanteren. Paus Franciscus behoort tot een kleine minderheid die daar tegenin gaat.

De diverse samenleving

En dan de laatste aflevering 'Van 1939 tot 1999'. Hier werd, verrassend genoeg, niet de collaboratie en repressie of de staatshervorming, maar de superdiversiteit het hoofdthema. Hiermee werden clichés ontkracht die toch wel moeilijk uit te roeien zijn. Alsof vreemdelingen gelukzoekers zijn, terwijl in feite de eerste generatie migranten, zonder veel begeleiding, naar hier werd gelokt om het vuile werk op te knappen.

Ook de ontkerkelijking en secularisatie kreeg in die aflevering slechts terloops aandacht. Bijvoorbeeld met het belang van de introductie van 'de pil'. Sinds de jaren '60 van de twintigste eeuw kenden we een echte teleurgang van het katholieke Vlaanderen, niet enkel van het rijke roomse leven. Als je de grootvader van Tom Waes in het Brugs interieur van toen in de wieg ziet liggen en je vergelijkt dat met het leven van nu, dan is het verschil enorm, ook op godsdienstig gebied.

Evangelische kritiek

Maar is dat wel allemaal verlies? Je kan het ook zien als een uitzuiveringsproces. Het katholicisme of christendom van de 21-ste eeuw zal er helemaal anders uitzien of het zal niet zijn. Hoe dan wel?

De originaliteit van Jezus bestond er o.a. in dat hij niet langer onderdanig was aan de religieuze machthebbers van Jeruzalem. Zijn volgelingen gingen hun eigen weg, ook ten aanzien van de politieke machthebbers van Rome, althans tot aan het edict van Milaan in 313. De roeping van de huidige volgelingen van Jezus bestaat er o.a. in dat zij, op voornoemde drie terreinen – het sociale, het militaire en dat van de diversiteit –, het eveneens aandurven om tegen de stroom in te gaan. Vanuit het voorbeeld van hun voorganger Jezus en gestuwd door de Geest die hem bezielde. Zout van de aarde en licht van de wereld heette dat toentertijd. Dit terwijl de overgrote meerderheid van de huidige Vlaamse katholieken zich vrij conformistisch opstelt.

Een levenswijze en opstelling, geïnspireerd door Jezus' blijde boodschap, beperkt zich niet tot het persoonlijk gedrag van deze individuele christenen, maar dient ook nagestreefd te worden door het instituut kerk. Maar dit vergt dan wel een nieuwe manier van kerkopbouw in Vlaanderen. Pas dan zal, ook hier bij ons, het verhaal van Jezus van Nazareth doorgaan.

12. Rustpunt: vrede zij met u

Als RUSTPUNT bieden we je een wens van Jacques Gaillot, drie maanden voor zijn overlijden.

Het eerste woord van de verrezen Jezus tot zijn leerlingen in Jeruzalem. Dat eerste woord van vrede, dat ze hebben ontvangen als een breekbare schat. De leerlingen zullen dit woord tot anderen richten, waar ze ook gaan.

Vrede ligt binnen ieders bereik: zowel kinderen als bejaarden zijn geroepen om vredestichters te worden. Ken je iemand in wie vrede woont? Wat een vreugde zo iemand te ontmoeten, een authentieke menselijke aanwezigheid te ontdekken, een gezicht waar tederheid vanaf straalt, een hart dat een ruimte van licht en liefde is geworden!

Leven in harmonie met jezelf, in harmonie met de natuur, in harmonie met de anderen, is dat geen geschenk?

Mochten we vrede vanzelfsprekend beginnen vinden, dan zou dat gevaarlijk zijn. Vrede is nooit een verworvenheid, ze blijft een kwetsbare plant die veel zorg nodig heeft.

Maar laten we nooit vergeten dat het de rechtvaardigheid is die vrede tot stand brengt.

Onrecht is nooit een klimaat waarin vrede kan gedijen. Wanneer men onrecht een vaste stek geeft, bereidt men telkens opnieuw opstanden en conflicten voor.

De ophanging van een 23-jarige Iraanse, na een schijnproces, veroorzaakte verontwaardiging in westerse landen. Het is een misprijzen van wat gerechtigheid is en een stap achteruit voor de vrede. De groeiende kloof van ongelijkheid binnen een volk en tussen volkeren onderling opent geenszins de wegen die naar vrede leiden.

Religies, ondanks hun geschiedenis van geweld, zijn geroepen om vrede te stichten. Shalom, Salam, Vrede: het zijn woorden die joden, moslims en christenen uitspreken opdat de menselijke familie zou leren samenleven, als kinderen van dezelfde Vader.

Gelukkig Nieuwjaar 2023: "Vrede zij met u".

Jacques Gaillot, Bisschop van Partenia, Parijs 4/01/2023

COLOFON

- Redactie: Rob Debels, Lieven Debosscher, Isabelle Maes en Bart Pieters
- Medewerkers aan dit nummer: Pieter Delanoy en Fons Vandormael
- Layout: TiDee - www.tidee.be
- GDPR: Je kan de gegevens die we over je bewaren altijd opvragen, laten wijzigen of verwijderen via een mail aan lieven.debosscher@gmail.com

Geloof & leven verweven is de nieuwsbrief van Evangelie Levensnabij. Het is een driemaandelijks contactblad van christenen die hun geloof verbinden met persoonlijke en maatschappelijke levensvragen, met een bijzondere aandacht voor wie in de samenleving uitgesloten worden.

Ze voeden zich aan een Bijbelse spiritualiteit en kiezen voor een andere levensstijl. Ze opteren voor een democratisch kerkmodel en voor samenwerking met mensen die werken aan een rechtvaardige wereld vanuit een ander geloof of levensbeschouwing.

Evangelie Levensnabij is aangesloten bij Bezield Verband, een netwerk van personen en kerkgemeenschappen die in Vlaanderen een eigentijdse lichtbaken van zingeving willen zijn.